

POSUDEK OPONENTA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Autor práce: **Zita Petrošová**, studijní obor **Matematika–Geografie**

název posuzované práce: **Fair Trade, jeho význam a rozšíření ve světě**

Formální splnění zadání práce:

Obsah bakalářské práce Zity Petrošové odpovídá zadání. Doporučený rozsah práce je dodržen, vybavení přílohami je dosti minimalistické.

Obsahová úroveň práce:

Práce zpracovává velmi obecné téma, není proto zcela reálný cíl, který si sama autorka stanovila na str. 6 („vykreslit obraz působení Fair Trade v celém jeho rozsahu“). Text má logickou strukturu, o komplexním pohledu na popisovaný fenomén ale mluvit nelze: naddimenzovány jsou pasáže zdůrazňující (bez přesné kvantifikace) přínos konceptu FT pro prvovýrobce v rozvojových zemích a různé morální apely, zcela mimo zorné pole ale zůstaly přesnější rozbor ekonomického fungování systému, např. srovnání cen „férových“ a „neférových“ výrobků, odpověď na otázku, jak je distribuován rozdíl těchto cen mezi prvovýrobce, dopravce a obchodníka, apod. Díky této nevyváženosti má text v řadě míst spíše podobu propagační až agitační, na str. 9–10 dokonce s použitím značně sporné argumentace (manipulace typu „šikmá plocha“, klamných analogií, statisticky nereprezentativních vzorků, apod. – viz v soupisu konkrétních chyb).

Kapitola věnovaná „prostorové diferenciaci“ Fair Trade popisuje využívá zejména dat o počtu obchodů, není mi ale zcela jasné, jak jsou vzájemně údaje srovnatelné (zásadně se neuvádí vročení, není také jisté, že údaje převzaté od Štěrby (2004) a z jiných zdrojů jsou ze stejného období. Autorka píše, že fairtradeový obchod roste v Evropě od roku 2000 ročně o 20 % (str.18), pak se ale bojím, že uváděné kvantifikace (pravděpodobně ve většině případů z let 2002 nebo 2003) současný stav (do roku 2009 by mělo dojít ke zvýšení prodeje na trojnásobek hodnoty z roku 2003!) nepostihují zcela přesně.

Přes poměrně jednoduchou vnitřní strukturu textu se bohužel nepodařilo zcela eliminovat vnitřní rozpory (např. na str. se píše o rychlém nárůstu zájmu o výrobky Fair Trade a ročním zvyšování obrátu o 20 %, na str. 33 je pak nízké povědomí o FT mezi zákazníky označeno za „problém ústící v malou prosperitu Spravedlivého obchodu“ – pokud je 20% roční růst „malá prosperita“, jak by si, proboha, autorka představovala ekonomicky úspěšný projekt?).

Úroveň práce s literaturou, citační aparát:

Práce je zpracována na základě poměrně úzkého výřezu publikací v naprosté většině vydávaných k propagačním účelům samotnými fairtradeovými prodejci a organizacemi podporujícími tento způsob prodeje.

Citační aparát je sice objemem poměrně rozsáhlý, místy ale značně nahodilý (např. v kapitole „Co je Fair Trade“ první odstavec definuje pojem, citován ale není). V závěrečném seznamu použité literatury vzhledem k nejednotnému způsobu citování prakticky nelze nalézt hlavní zdroj práce (Hejkrlik, 2004), citovaný ve vlastním textu asi třicetkrát. Velmi podivně působí konstatování (str. 6), že: „čtenář nalezne mezi řádky i subjektivní autorčin názor na myšlenku Fair Trade, bez něhož by práce ztratila jistý stupeň dynamiky a stala se pouhým výčtem faktů“. Cílem odborného textu totiž není prezentace subjektivních názorů (k tomu slouží jiný literární útvar – úvaha – ta ale zase není odborným textem), ale naopak snaha o objektivní zhodnocení zkoumané problematiky na základě ověřitelných a správně zhodnocených argumentů. Objektivitu textu autorka zpochybňuje i v závěru a shrnutí („text se nesl v duchu snahy vyvolat u čtenáře zájem o problematiku ...“; nemělo jít spíš o snahu objektivně zhodnotit téma?).

Jazyková a grafická úroveň práce:

Většinou dobrá, stylově ale nejsou používány jazykové prostředky odborného, nýbrž především žurnalistického stylu (citově zabarvené výrazy, řečnické otázky). Převzaté grafické přílohy (2 mapy) jsou z katrografického hlediska odstrašující (nechápu, proč je na základě obsažených dat nevytvořila autorka sama).

Soupis konkrétních chyb vyžadujících reakci uchazeče

Naprostě chybné je označení Fair Trade za „organizaci“ (vyskytuje se v úvodu, názvu kapitoly 2 a následně na řadě dalších míst v práci včetně první věty závěru). Podobně nelze mluvit ani o „obchodní společnosti“ (str. 32). Nikdy o žádnou organizaci nešlo! Příhodnější by bylo označení „hnutí“ nebo „obchodní značka“, „způsob obchodu“ (takto na str. 7)

Str. 7: uvádíte, že cílem FT je „dát lidem z rozvojových zemí Afriky, Asie a Latinské Ameriky možnost zapojit se do mezinárodního obchodu a tím se v podstatě vlastními silami vymanit z chudoby“ – ale vždyť tito lidé do mezinárodního obchodu zapojeni dávno jsou (byť do „neférového“ obchodu)

Str. 7: v posledním odstavci: „Fair Trade se tedy zabývá nejen výrobou, ale i převozem komodit a též jejich prodejem.“ ... naprostě dezinterpretujete definici, „způsob výroby“ je něco jiného než „výroba“; zásadně nesouhlasím s tvrzením, že specifický druh obchodu (FT) se zabývá výrobou nebo převozem komodit, zde se naprostě stírá rozdíl mezi výrobou, dopravou a službami (podle této logiky je prodejce rybích konzerv rybář ...)

Str. 8: pro farmáře jsou nebezpečné výkyvy cen na světových trzích, ne „hospodářská nestabilita v chudých zemích“ (výkyvy cen ale nemusí mít nic společného s uvedeným „kolísáním měnových kurzů“)

Str. 9: srdcervoucí příběh vykořisťovaných dělníků na plantážích v Guatemale tvrdí, že dělníci obvykle (tj. píše se o většině z nich) pracují 12–14 hodin denně 6 dní v týdnu za nižší než minimální mzdu – bez ohledu na to, že je to asi nesmysl: za nedodržování pracovních standardů a guatemalských zákonů na území Guatemaly primárně zodpovídá guatemalská vláda, text se ale snaží vzbudit dojem, že za tento stav morálně odpovídají spotřebitelé ve vyspělých zemích – resp. ti spotřebitelé, kteří nekupují „férové výrobky“. Neodpovídají!

Str. 10: na stejný zdroj se odvolávající manipulace s využitím „argumentu strašáka“: spotřebitel, který není informován o principech fairtrade neví, že v rozvojových zemích se využívají zakázané chemikálie ... a následuje řetězec stále méně častých a méně pravděpodobných náhod snažících se vzbudit dojem, že člověk, který neví nic o fairtrade se může otrávit banány ošetřenými paraquatem (mechanismy ochrany spotřebitele jsou jiné, zakoupením „férového“ banánu použitím této chemikálie v rozvojových zemích neomezíte, protože už nyní se produkty ošetřené tímto přípravkem do Evropy dovážet nesmí – a pokud se dováží nelegálně, nemá Fair Trade žádný vliv na potírání tohoto nelegálního obchodu).

Str. 11: z konceptu Fair Trade jsou vyloučeni velkovýrobci? Přímě v Evropě sídlí firmy zpracovávajících „férové“ suroviny na „férové“ výrobky, rozhodně o malovýrobce nejde.

Str. 28: skutečně leží Papua – Nová Guinea v Asii?

Str. 30: plantážník je osoba, která na plantáži pracuje, nebo která plantáž vlastní? Co je myšleno snahou „pracujícího plantážníka“ zkvalitnit životní standard?

Str. 30: skutečně může mít FT tak značné pozitivní dopady na hospodaření RZ?

Str. 31: chybně použito slovo „alternativa“ – tvrzení, že FT má jen malý rozvojový význam, je komentováno takto: „není divu, Fair Trade je jen pouhou alternativou k mezinárodnímu obchodování“ – tím je ale řečeno, že FT může „mezinárodní obchodování“ zcela nahradit (a to je zjevně nesmysl)

Str. 31: zaujatě píšete, že „pokud lidem žijícím ve vyspělých zemích světa ... záleží na jednotlivých příbězích lidských životů a mají ochotu nabídnout něco z vlastního přebytku pro

poskytnutí pomoci ...“, nabízí se i otázka: pokud koupím „férovou“ čokoládu o 10 Kč draž, než „neférovou“, kolik z těch 10 korun dostane prvovýrobce, a kolik obchodník? Pokud odpověď na tuto otázku neznám, nerozhoduji se při nákupu odpovědně, ale pouze podle víry. Poskytuje Vaše práce odpověď na tuto otázku?

Str. 36: v kapitole 6.5.3 se značně přehání a na několika místech se naznačuje, že prodej výrobků v „neférových“ sítích přináší výrobcům „značné ztráty“. Jak může celý svět vyrábět dlouhodobě se ztrátou (naprostá většina výrobků není „férová“)?

Celkové hodnocení práce:

Práce je zjevně psána pro dříve neinformovaného čtenáře (už v úvodu se píše: „pojem, s nímž se člověk v běžném životě setkává jen minimálně“) a je vedena jistě upřímnými úmysly. Už vzhledem k jednostrannému výběru literatury se zaměřuje spíše než na „technickou“ stránku obchodu na jeho morální dimenzi a tím práci posouvá od odborného textu k propagační tiskovině.

Celkový návrh posuzovatele pro hodnotící komisi:

Práci **doporučuji** k obhajobě, před obhajobou navrhuji její hodnocení známkou dobře.

V Olomouci 10. 6. 2009

Miloš Fňukal
oponent bakalářské práce